

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

TH ./ riksåklagaren ang. **grovt vapenbrott m.m.**

(Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 2 mars 2026 i mål B 183-26)

Riksåklagaren har förelagts att skyndsamt svara på överklagandet. Följande anför.

Min inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom och avstyrker prövningstillstånd.

Bakgrund

TH är dömd för grovt vapenbrott som består i olovligt innehav av ett kulgevär, en automatisk kulsprutepistol, ett armborst samt 274 skarpa kulpatroner och magasin. Kulsprutepistolen har bedömts utgöra ett vapen av särskilt farlig beskaffenhet. Han är också dömd för narkotikabrott som består av innehav, vid samma tidpunkt, av 98,11 gram cannabis och 21,5 gram mitragynin, som allt är narkotika. Påföljden har bestämts till fängelse i fyra år.

Tingsrätten rubricerade vapenbrottet som grovt med följande motivering.

[TH] har innehaft flera vapen. Tingsrätten konstaterar dock att kulgeväret hade gjorts obrukbart och att armborstet inte var monterat utan förvarades i delar som var avskilda från varandra genom att delar av armborstet förvarades i en låst väska. Angående kulsprutepistolens farlighet, se nedan. Tingsrätten anser mot bakgrund av kulgevärets och armborstets beskaffenhet att det trots att [TH] har innehaft flera vapen inte på den grunden ska bedömas som grovt.

Tingsrätten konstaterar dock att en automatisk kulsprutepistol är enligt förarbetena (se prop. 2011/12:109 s. 42) ett exempel på ett vapen som regelmässigt bör anses som särskilt farliga. Tingsrätten anser att brottet på den grunden bör bedömas som grovt.

Försvaret har invänt att vid rubriceringen bör i mildrande riktning vägas in att [TH:s] befattning med vapnen var begränsad till förvaring i den egna bostaden. Det var alltså inte fråga om hantering av vapnen på allmän plats eller annan plats där människor brukar samlas. Kulsprutepistolen var inte inlåst men förvarades på ett sådant sätt att den var dold för omgivningen och det får därmed antas att den var åtkomliga enbart för [TH] själv. Tingsrätten anser visserligen att sättet för förvaringen innebar en viss risk för att vapnet utan [TH:s] medverkan skulle komma i händerna på andra personer men att förvaringen inte bör ges någon inverkan på rubriceringen av brottet i förmildrande riktning. Detta innebär att tingsrättens bedömning är att brottet ska rubriceras som grovt på grund av att kulsprutepistolen är av särskild farlig art.

Hovrätten, som fastställde tingsrättens domslut utan några ändringar, angav bl.a. följande i frågan om vapenbrottets rubricering.

Som framgår av tingsrättens dom har [TH] innehaft ett kulgevär, en automatisk kulsprutepestol, ett armborst, 274 skarpa kulpatroner samt flera magasin på den tid och plats som åklagaren gjort gällande. Kulgeväret hade emellertid gjorts obrukbart och armborstet förvarades i delar. Den aktuella kulsprutepestolen är dock ett helautomatiskt vapen i funktionsdugligt skick. Som tingsrätten konstaterat är den att betrakta som ett vapen av särskilt farlig beskaffenhet. Även om kulsprutepestolen förvarades i ett dolt utrymme är det klarlagt att detta var olåst. Av utredningen framgår dessutom att vapnet förvarades tillsammans med tillhörande magasin, samt att ytterligare ett magasin laddat med skarpa patroner som passade i vapnet fanns vid vapenskåpet i bostaden. Detta innebär att kulsprutepestolen med lätthet har kunnat användas. Med dessa tillägg ansluter sig hovrätten till tingsrättens bedömning att vapenbrottet ska rubriceras som grovt.

Överklagande

TH har yrkat att Högsta domstolen ska rubricera vapenbrottet som brott av normalgraden och som en följd av detta sätta ner fängelsestraffets längd.

Han har gjort gällande att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar målet eftersom en och samma hovrätt, inom en tidsperiod av endast två och en halv månad, har kommit till helt olika slutsatser och domslut i två mål med väldigt snarlika omständigheter (jfr den nu överklagade domen med Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 25 november 2025 i mål B 4331-25).

Rättslig reglering

Straffbestämmelsen om grovt vapenbrott

Vapenlagstiftningen syftar bl.a. till att motverka att vapen kommer till brottslig användning (se prop. 1992/93:141 s. 52).

Den som uppsåtligen innehar ett skjutvapen utan att ha rätt till det döms, enligt 9 kap. 1 § vapenlagen (1996:67) för vapenbrott till fängelse i högst fem år. Om brottet är grovt döms, enligt 9 kap. 1 a § första stycket vapenlagen, för grovt vapenbrott till fängelse i lägst fyra och högst sju år.

Den särskilda straffskalan för grovt brott infördes den 1 juli 1993 i den då gällande vapenlagen. Bestämmelsen innehöll ingen vägledning för bedömningen av vad som utgör grovt brott. En uppräknning av vilka omständigheter som särskilt ska beaktas vid denna bedömning har därefter förts in i omgångar genom flera lagändringar. Avsikten med att införa särskilda kvalifikationsgrunder var att vidga tillämpningsområdet för det grova brottet mot bakgrund av att vapen kommer till användning vid allvarliga våldsbrott. (Se prop. 2011/12:109 s. 16 f. och s. 41 f. samt prop. 2013/14:226 och prop. 2019/20:200.)

Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det, enligt nuvarande reglering i 9 kap. 1 a § första stycket vapenlagen, särskilt beaktas om (1) vapnet har innehafts på allmän plats eller på en annan plats där människor brukar samlas eller har samlats eller i ett fordon på en sådan plats, (2) vapnet har varit av särskilt farlig beskaffenhet, (3) innehavet har avsett flera vapen, (4) vapnet har

innehafte i en sådan miljö att det typiskt sett kan befaras komma till brottslig användning eller (5) gärningen annars har varit av särskilt farlig art.

Vid bedömningen ska, enligt 9 kap. 1 a § tredje stycket brottsbalken, ett enhandsvapen anses vara av särskilt farlig beskaffenhet, om det är kraftfullt eller har en särskilt farlig konstruktion eller utformning. Denna reglering, som utgör en utvidgad kvalifikationsgrund, infördes genom en lagändring den 1 december 2020 (se prop. 2019/20:200 s. 25 f.). Motivet till lagändringen var att fler vapen än ditintills borde anses vara av särskilt farlig beskaffenhet och att detta kunde åstadkommas genom en reglering som anger att enhandsvapen som är kraftfulla eller har en särskilt farlig konstruktion anses vara av sådan beskaffenhet.

Straffskalan för grovt vapenbrott har skärpts flera gånger och senast från fängelse i lägst två och högst fem år till fängelse i lägst fyra och högst sju år genom lagändringar som trädde i kraft den 1 januari 2024 (se prop. 2023/24:33 s. 22 f.). Som skäl för den senaste reformen angavs att den ökade tillgången till och användningen av skjutvapen inom den kriminella miljön är ett växande och mycket allvarligt samhällsproblem som utgör skäl att se ännu strängare på allvarligare former av vapenbrott. Även om det inte finns en koppling till kriminell miljö ansågs den bakomliggande problematiken med ökat skjutvapenvåld och den skärpta synen på allvarliga våldsbrott innebära att det framstod som motiverat med en generell skärpt syn på de allvarligare vapenbrotten. En skärpning av straffskalan bedömdes därmed rimlig och motiverad även för brott som inte har anknytning till kriminella nätverk.

Kvalifikationsgrunden om vapen av särskilt farlig beskaffenhet (punkten 2)

Omständigheten att vapnet har varit av *särskilt farlig beskaffenhet* (punkten 2) innebär att vapnets konstruktion ensamt kan kvalificera brottet som grovt, oavsett övriga omständigheter. Vid bedömningen av vapnets farlighet bör främst vapnets eldkraft vägas in (se prop. 2011/12:109 s. 42). Hur stor eldkraft ett vapen har beror på flera faktorer. Såväl vapnets patronkapacitet, dvs. antalet patroner vapnet kan laddas med, som projektilernas typ och energi bör beaktas. Eldkraften beror också på eldhastigheten, dvs. hur många skott som vapnet kan avfira inom en viss tidsrymd. Även andra omständigheter, t.ex. att vapnet är utrustat med ljusförstärkare eller ljuddämpare eller att vapnet är manipulerat på visst sätt kan leda till att vapnet anses särskilt farligt.

Vid bedömningen av vapnets farlighet ska även omständigheter som talar i sänkande riktning beaktas. Att det är fråga om ett icke brukbart eller icke fullt funktionsdugligt vapen innebär i allmänhet att vapnet är mindre farligt än ett motsvarande brukbart eller fullt fungerande vapen.

Som exempel på vapen som regelmässigt bör anses som särskilt farliga har angetts vissa vapen av militär karaktär som exempelvis automatgevär, kulspruta, pansarskott och grovkalibriga gevär avsedda för militärt prickskytte (se a. prop. a. s.). Även andra helautomatiska vapen än automatgevär och kulspruta, exempelvis kulsprutepistol, bör räknas hit. Halvautomatiska gevär och

halvautomatiska versioner av kulsprutepistoler med hög patronkapacitet bör också bedömas som särskilt farliga.

Den utvidgade kvalifikationsgrunden om enhandsvapen (tredje stycket)

Om ett enhandsvapen är kraftfullt eller har en särskilt farlig konstruktion eller utformning ska det anses vara av särskilt farlig beskaffenhet. Begreppet *kraftfullt* tar sikte på enhandsvapnets eldkraft (se prop. 2019/20:200 s. 71). Patronernas anslagsenergi kommer därmed att vara en central faktor. Det kan också finnas anledning att beakta projektilernas typ då vissa kul typer har en större skadepotential jämfört med andra kul typer med samma anslagsenergi (se prop. 2019/20:200 s. 30 och 71 f., jfr prop. 2011/12:109 s. 42). Med begreppet *särskilt farlig konstruktion* avses omständigheter såsom att vapnet är utrustat med ljuddämpare eller att det är manipulerat på något sätt, t.ex. genom att det minskats i storlek eller försetts med lasersikte (se prop. 2019/20:200 s. 72). Enhandsvapen som på grund av sin ursprungliga utformning är särskilt lätta att dölja och därför har en särskilt farlig utformning bör också anses utgöra av särskilt farlig beskaffenhet.

Liksom övriga vapentyper ska vid bedömningen av ett enhandsvapens farlighet också omständigheter som talar emot att det skulle röra sig om ett särskilt farligt vapen beaktas. Att det är fråga om ett icke brukbart eller icke funktionsdugligt vapen innebär exempelvis att vapnet har lägre eldkraft och i allmänhet också att det är mindre farligt än motsvarande brukbara eller fullt fungerande vapen. Detsamma gäller sådana vapen som kräver mycket lång tid för omladdning efter varje enskilt skott.

Kvalifikationsgrunden om innehav av flera vapen (punkten 3)

Att innehavet har avsett flera vapen innebär att gärningen ska ha omfattat minst två vapen. Hur många vapen som krävs för att brottet ska bedömas som grovt beror på omständigheterna i det enskilda fallet. Rör det sig om skjutvapen som närmast är att jämföra med vapen av särskilt farlig beskaffenhet i andra punkten, bör t.ex. redan innehav av två vapen föranleda att brottet bedöms som grovt (prop. 2011/12:109 s. 42).

Kvalifikationsgrunden om innehav i miljö där vapnet typiskt sett kan befaras komma till brottslig användning (punkten 4)

Kvalifikationsgrunden infördes genom en lagändring som trädde i kraft den 1 december 2020 (se prop. 2019/20:200). Syftet var att åstadkomma ett större genomslag för omständigheten att vapnet innehafts i en miljö där det typiskt sett kan befaras komma till brottslig användning då rubriceringsfrågan avgörs.

Att miljön ska vara sådan att det typiskt sett kan befaras att vapnet kommer till brottslig användning innebär att det inte behöver visas att det i det enskilda fallet har funnits någon konkret fara för en sådan användning. Det som avses är framför allt en sådan miljö som i andra sammanhang kan benämnas en kriminell miljö. Detta innefattar platser där kriminell verksamhet bedrivs, t.ex. bostäder

där narkotikaförsäljning, prostitution eller annan brottslighet förekommer (se a. prop. s.70). Det kan också vara frågan om en sådan miljö om vapnet anträffas i en bostad eller lokal vars innehavare, eller de personer som annars vistas där eller på annat vis förfogar över utrymmet, har anknytning till en kriminell gruppering eller ett kriminellt nätverk, eller är involverade i annan brottslighet. Detsamma bör gälla då innehavet sker på uppdrag av en sådan person.

Det kan finnas omständigheter som direkt visar på att kvalifikationsgrunden är tillämplig, exempelvis om det förekommit annan brottslighet eller en lokal innehavares eller annan persons kriminella belastning. Det kan även vara fråga om omständigheter som mer indirekt visar på det, exempelvis att det på platsen förvaras eller bärs skyddsvästar eller att det aktuella vapnet helt saknar legalt användningsområde. Typexempel på det senare är start- eller gasvapen som modifierats för att kunna avfira projektiler, avsågade hagelgevär, pennpistoler och vapen som skrivits ut i 3D-skrivare. En annan omständighet som kan tyda på att vapnet har innehaft i en sådan miljö att det typiskt sett kan befaras komma till brottslig användning är att tillverkningsnummer eller annan märkning som möjliggör spårning av vapnet har avlägsnats.

Kvalifikationsgrunden om att gärningen annars varit av särskilt farlig art (punkten 5)

Även andra omständigheter kan vara av betydelse vid bedömningen av om brottet är grovt, vilket framgår av kvalifikationsgrunden om att gärningen annars varit av särskilt farlig beskaffenhet. En gärning kan sägas vara av särskilt farlig art bl.a. i de situationer där omständigheterna är snarlika de som anges i de tidigare punkterna (se prop. 2011/12:109 s. 42 och prop. 2013/14:226 s. 47 f.). Så kan vara fallet om vapnet påträffas under sådana omständigheter att det förelegat uppenbar fara för att människor skulle kunna komma till skada. Ett exempel på en sådan situation är att den tilltalade har förvarat ett skarpladdat vapen öppet i bostaden trots att flera personer vistas där eller har tillträde dit. Att en gärningsman är påverkad av alkohol eller narkotika kan också påverka gärningens farlighet, om personens omdöme eller motoriska förmåga är nedsatt. Kvalifikationsgrunden i punkten 5 kan också tillämpas i de enskilda fall då ett vapen på grund av omständigheterna kunnat befaras komma till brottslig användning, trots att miljön inte varit sådan att detta typiskt sett är fallet (se prop. 2019/20:200 s. 38).

Min bedömning

Som hovrätten konstaterat ska frågan hur ett vapenbrott rubriceras alltid avgöras efter en helhetsbedömning, där hänsyn ska tas till samtliga omständigheter i det enskilda fallet. Ett brott måste inte kvalificeras som grovt när någon av de i 9 kap. 1 a § första stycket vapenlagen (1996:67) angivna omständigheterna föreligger och det är inte heller uteslutet att bedöma brottet som grovt även om ingen av dessa omständigheter är för handen. Vid bedömningen av om ett vapenbrott är grovt är gärningens farlighet central (se ”Vapnet och kokainpartiet” NJA 2020 s. 615 och ”Ett eller två vapenbrott” NJA 2021 s. 341).

Det har i det nu aktuella fallet varit frågan om innehav av bl.a. en helautomatisk kulsprutepistol med ammunition, vilken med hänsyn till patronkapacitet och eldkraft är ett vapen av särskilt farlig beskaffenhet. Att det är ett helautomatiskt vapen av militär karaktär utan legalt användningsområde talar i sig för att det är ett vapen av särskilt farlig beskaffenhet. Vapnet har varit fullt funktionsdugligt och har förvarats tillsammans med flera tillhörande magasin med skarpa patroner. Det har varit lättillgängligt och redo att användas.

TH har innehaft ytterligare två vapen – ett kulgevär och ett armborst – och 274 skarpa patroner. Materialet innehåller patroner med militär helmantelkula. Att det varit frågan om flera vapen och ammunition är ytterligare försvårande vid den helhetsbedömning som avgör rubriceringsfrågan.

Det finns vidare omständigheter som talar för att det typiskt sett kunnat befaras att vapnen som TH innehaft skulle komma till brottslig användning eller att gärningen annars varit av särskilt farlig beskaffenhet. Den aktuella kulsprutepistolen saknar legalt användningsområde och vapnen har påträffats tillsammans med en så stor mängd narkotika som får anses överstiga mängden för eget bruk. TH har också förvarat ett skarpladdat vapen i ett visserligen dolt men olåst utrymme i en bostad där flera personer vistas, vilket innebär att gärningen av det skälet varit av farlig beskaffenhet.

Omständigheterna är i det här fallet så tydligt försvårande att det – med hänvisning till den särskilda kvalifikationsgrunden som avser vapen av särskilt farlig beskaffenhet och vid en sammantagen bedömning av övriga redovisade försvårande omständigheter – är fråga om ett grovt vapenbrott. Hovrättens domslut bör stå fast när det gäller skuld och påföljd.

Prövningstillstånd

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en prövning i Högsta domstolen kan inte föranleda prövningstillstånd på denna grund.

Omständigheterna i målet skiljer sig i farlighetshänseende från de som var för handen i det i överklagandet åberopade avgörandet från Hovrätten över Skåne och Blekinge den 25 november i mål B 4331-25. Att det i det tidigare målet var fråga om innehav av endast ett vapen, en halvautomatisk pistol, beträffande vilket det saknades utredning om vapnets farlighet och det därmed inte gick att dra slutsatsen att vapnet var av särskilt farlig beskaffenhet innebär att de två målen inte på ett relevant sätt kan jämföras med varandra i rubriceringsfrågan. Att vapnen i båda målen har förvarats dolda men utan inlåsning i en bostad medför inte i sig att brottet med nödvändighet ska bedömas som grovt, vilket framgår av domskälen i båda domarna.

Hovrättspraxis är, såvitt är känt för mig, enhetlig när det gäller rubricering av sådana vapenbrott som består av innehav av funktionsdugliga helautomatiska vapen av militär karaktär utan legalt användningsområde. Innehav av sådana vapen leder vid en helhetsbedömning regelmässigt till att gärningen rubriceras som grovt vapenbrott, även om det rör sig om ett enstaka vapen (se t.ex. Svea hovrätts domar den 5 april 2023 i mål B 2053-23, den 19 december 2024 i mål B 14557-24 och den 4 februari 2026 i mål B 65-26 samt Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 22 oktober 2018 i mål B 2697-18). Domstolarnas praxis överensstämmer med den bedömning som Nationellt forensiskt centrum (NFC) har gjort i sin promemoria från den 14 mars 2023 (version 5.0) om tekniska kvalifikationsgrunder för grovt/synnerligen grovt vapenbrott där det framgår att helautomatiska vapen är exempel på sådana vapen som regelmässigt bör ses som särskilt farliga. Det finns enligt min uppfattning därför inte skäl för prövningstillstånd med hänvisning till att praxis spretar i rubriceringsfrågan eller att det annars är oklart vad som gäller för den helhetsbedömning som alltid ska ske i domstol.

Åklagarmyndighetens utvecklingscentrum har redogjort för att det förekommer frågor från operativa åklagare som gäller kvalificeringsgrunderna för grovt vapenbrott, men att dessa inte är sådana att det finns ett behov av vägledning i rubriceringsfrågan med utgångspunkt i omständigheterna i det nu överklagade målet.

Jag avstyrker därför prövningstillstånd med anledning av överklagandet.

Bevisuppgift och handläggning

Om prövningstillstånd meddelas åberopas preliminärt som bevisning – med sidhänvisning till förundersökningsprotokollet – promemoria (s. 14), protokoll från husrannsakan (s. 112 och 116–117), fotografier och beslagsprotokoll (s. 19–52, 109–111, 113–115, 129 och 132–138), sakkunnigutlåtanden (s. 58–95) samt vapenlicens (s. 103). Jag ber dock om att, om målet ska prövas, få återkomma med slutlig bevisuppgift. Målet kan vid ett prövningstillstånd avgöras utan förhandling.

Eva Thunegard

Eva Bloch

Kopia till

Kammaråklagare Pierre Greiff.
Södra Skånes åklagarkammare (AM-143231-25).
Utvecklingscentrum.